

De kluis ontsloten

Het voormalige Allard Pierson Museum, in 1934 opgericht als archeologisch museum, heeft sindsdien een groot papieren archief opgebouwd. Het bevat een schat aan informatie voor het herkomstonderzoek naar de archeologische collecties, waarover in eerdere bijdragen in het *Allard Pierson Magazine* bericht is. De essentiële eerste stap in het herkomstproject bestaat uit het ontsluiten van dit interne archief. In deze bijdrage bieden we een kijkje achter de schermen van dit archiefonderzoek, dat inmiddels bijna is afgerond.

Stijn Vennik

archiefonderzoeker

Rogier Kalkers

hoofd herkomstonderzoek

Zoeken en opslaan

Tallose notulen en facturen hebben we doorgenomen op zoek naar snippers informatie over de verwerving en eigendomsgeschiedenis van archeologische voorwerpen uit de collecties. De voor het herkomstonderzoek relevante vondsten werden vervolgens gedigitaliseerd. Het gaat om gevarieerde documenten, waaronder correspondentie met handelaren van oudheden, interne nota's, notulen van stafvergaderingen en facturen van aankopen. Bij veel instellingen worden die laatste gewoonlijk niet betrokken bij het maken van een archiefinventaris, maar bij kunstvoorwerpen zijn ze juist belangrijk. Doordat ze zwart op wit laten zien waar, wanneer, en van wie iets aangekocht is, kunnen ze verrassende nieuwe informatie opleveren over de eigenaarsgeschiedenis.

Iedere steen wordt omgekeerd: we onderzoeken ook niet eerder bekeken materiaal, zoals mappen en dozen die op het eerste gezicht niets relevants lijken te bevatten. Uit een doos met opengschijnlijk enkel nietszeggende kasstukken

diepten we bijvoorbeeld een ondertekende aankoopakte en echtheidsverklaring op voor twee terracotta mallen (APM 11.879 en APM 11.880), geschonken door de kunsthandelaar Robin Symes, die inmiddels als heler van illegaal opgegraven oudheden ontmaskerd is.

Het archiefmateriaal bevindt zich op verschillende plekken: bij de conservatoren van de archeologische collecties, in het Stadsarchief Amsterdam en voor een groot deel in een oude kluis in de krochten van het museumgebouw. Die laatste is een overblijfsel uit de tijd dat De Nederlandsche Bank gevestigd was op de Oude Turfmarkt. Het enige nadeel aan deze bijzondere opslagplek is dat alle archiefstukken uit deze kluis een zorgvuldige quarantaineprocedure moeten doorlopen voordat ze onderzocht kunnen worden, om te voorkomen dat zilvertjes of stof belanden in andere ruimten waar met collectiestukken wordt gewerkt.

Naast de complete museumadministratie bevat de kluis ook het archief van de Vrienden van het Allard Pierson Museum, een belangrijke aanvullende informatiebron voor collectievoorwerpen die in de loop der jaren met hulp van de Vrienden zijn verworven.

Vragen en antwoorden

Wat levert het onderzoek op? Behoorlijk veel. Met enige regelmaat bevatten de stukken namen van schenkers en handelaren die in de collectieregistratie niet waren vermeld, geven ze meer inzicht in de tijdslijn van verwerving van een object of collectie, of bieden ze andere aanknopingspunten voor vervolgonderzoek.

Zo vonden we een brief aan een particuliere verzamelaar over een door hem gekochte Attische drinkschaal (APM 13.802) die het museum in 1996 als gift ontving. Het herkomstspoor liep tot nu

Het financiële archief van het Allard Pierson Museum

Griekse drinkschaal die in bezit is geweest van de veroordeelde handelaar Becchina. Malibu Schilder, Attische zwartfigurige drinkschaal (Sianaschaal), 565–560 v.Chr. 14,1 × 27 cm. APM 13.802

toe dood in 1979, toen de verzamelaar de schaal op een kunstveiling in Genève aankocht van een anonieme inbrenger. Uit de correspondentie bleek echter dat dezelfde drinkschaal in 1977 te zien was geweest in de Zwitserse kunsthandel Palladion van Gianfranco Becchina. Deze is in

opspraak geraakt en veroordeeld voor de illegale handel in oudheden.

Het museum kocht van Becchina ook een marmeren *oscillum* (APM 15.076). De factuur hiervoor vonden we eveneens terug in het archief. Die noemt als eerdere eigenaar de ‘Schweizer Privatkollektion K.H.’. Wellicht is in de toekomst de naam achter de initialen te achterhalen. Het Allard Pierson heeft, direct en indirect, nog meer objecten van Becchina verworven, waarnaar nu nader onderzoek wordt gedaan.

Het herkomstonderzoek richt zich de komende vier jaar op objecten die na 1970 zijn verworven. De objectdocumentatie is ontsloten vanaf de oprichting van het Allard Pierson Museum in 1934. Voor het vervolgtraject is de documentatie dus in ieder geval op orde. Al deze, nu digitaal beschikbare en op inventarisnummer gearchiveerde informatie vormt het startpunt voor het team van herkomstonderzoekers. We streven ernaar om voor ieder object in de collectie de levensloop te reconstrueren, van het moment van ontdekking tot dat waarop het in handen kwam van het Allard Pierson. We blijven erover informeren, niet alleen in het *Allard Pierson Magazine*, maar ook via een nieuwe blogreeks op onze website, getiteld *Herkomst (on)bekend*.

Stijn Vennik aan het werk in het archief in de oude bankkluis.

Eerdere bijdragen over het herkomstonderzoek naar de archeologische collecties verschenen in *Allard Pierson Magazine* 125, p. 20–21; 126, p. 6–8; en 127, p. 21–23. De eerste blog, van stagiair Lieve Koole, in de reeks *Herkomst (on)bekend* staat inmiddels online: https://allardpierson.nl/custom_type/herkomst-onbekend